

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:
מודיעין עילית
מסילת יוסף 3/10
מל' - 08-9744220
דוא"ל לרשימת תפוצה:
rg5740@gmail.com

העלוך מוקדש לעילוי נשמת רחל בת סעידיה ואחרון כהן ע"ה בנה ר' מיכאל כהן הי"ו גליון 131 אלול תשע"ה

פרשת נצבים

הנפטר שהיה יהודי פשוט נגלה בחלום וציטט קטעים שלמים מחידושי הרשב"א...

"אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם" (כט, ט)

ומכאן ישמע חכם ויוסף לקח, באם רצונו לעשות נחת רוח לנפטר, יתנדב לעילוי נשמתו ספרים לכוללים וישיבות, שכן גם כי ישכון המנוח בגן עדן, הרי שאם לא ידע לפלפל בתורה בעולם הזה, לא ידע ולא יבין את שיגם ושיחם של היושבים שם, שעוסקים בכל עת בתורה הקד', ויש לו צער גדול בדבר. וכפי המסופר לעיל, ואף מובא בספרים הקד', כאשר תורמים ספרי תלמוד והלכה ושאר ספרים שעוסקים בהם בבית המדרש, מיד מלמדים לנפטר את כל מה שכתוב בספרים שנתרמו לעילוי נשמתו, והוא יודע ומבין בהם, למרות שבחיו לא ידע כלל להתעמק בגמרא ובמפרשיה ובספרי הפוסקים.

וישנם הרבה בתי כנסיות שמלאים בסידורים רבים וספרי תהילים שכלל לא משתמשים בהם, ואם חכמו וישכילו משפחות הנפטרים, שברצונם לעשות נחת ומשועים לספרי ש"ס ופוסקים כדי לעמול בהם יום ולילה, במשך כל השנה כולה. והמבין יודע שאין נחת רוח גדולה לנפטר כמו מה שלומדים בכל עת בספרים שמוקדשים לזכרו ולתועלתו, והוא מכיר טובה למי שעשה עבורו כן.

בחתומתה של פרשת כי תבא נאמר "למען תשכילו את כל אשר תעשון". ובספר 'בני יעקב' לרבי יעקב חורי זצ"ל מגר'בא קישר כמין חומר את סמיכות הפרשיות, כי הנה ידוע שהמילה "את" אשר מורכבת מהאותיות א' ות' רומזת לתלמיד חכם, שעוסק בתורה שאותיותיה מא' ועד ת'. וכעין זה דרשו (פסחים כב, ב) "את ה' אלוהיך תירא- לרבות תלמידי חכמים".

וזהו שאמר הכתוב "למען תשכילו את כל אשר תעשון", שכאשר תשכילו את התלמיד חכם, כלומר שתשימו שכלכם ולבכם על התלמיד חכם, שתהיה הפרנסה מובטחת לו על ידי שתחזיקו בו ולא יהא טרוד בעניני פרנסה, ותעשו כל מה שיש באפשרותכם לעשות למענו, אזי תזכו ל"אתם נצבים וגו' לפני ה' אלוהיכם", דהיינו שהמחזיק בתלמיד חכם יזכה לעסוק עמו יחד בתורה בגן עדן ולהתענג מזיו השכינה, וכפי שאמרו במדרש (ויק"ר כה, ב) "עתיד הקב"ה לעשות צל וחופות למחזיקי התורה אצל בני תורה בגן עדן, שנאמר כי בצל החכמה בצל הכסף".

לא לו שבטים מיוחסים בני ספרד ואשכנז? ומדוע הלוויינים שבחלל אינם מאתרים את עשרת השבטים שמעבר לנהר סמבטיון?

"ויתשם ה' מעל אדמתם וגו', וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה" (כט, כז)

במשנה בפרק חלק (סנהדרין קי, ב) מבואר שפסוק זה נאמר על עשרת השבטים שהגלה סנחריב. וכפי שדרשו חז"ל (ב"ר עג, ו) "אמר ר' יהודה ב"ר סימון, לא למקום שגלו עשרת השבטים גלה שבט יהודה ובנימין, עשרת השבטים גלו לפנים מן נהר סמבטיון, ויהודה ובנימין מפורזים בכל הארצות". ולכך בתיבת "וישליכם" יש ל' רבתי, וכמו שכתב רבינו חיים פלטיאל נתלמיד חבר של המהר"ם מרוטנבורג" ל' גדולה, לפי שהשליך עשרה שבטים מעבר להרי החורף ונהר סמבטיון ושוב לא חזרו, ולפי שההשליכה גדולה האות ל' גדולה".

ובספר 'שפתי כהן' על התורה פירש שלכן נאמר "וישליכם אל ארץ אחרת", על אף שגם שבטי יהודה ובנימין גלו לארץ אחרת, חו לשונו, "ולכך קרא אותה אחרת, לומר שנהר סמבטיון מפסיק בינינו לביןם. שהדין הוא שמי שקנה עשר שדות בעשר מדינות, כיון שהחזיק באחד מהם קנה את כולם, כי סוּנא דארעא חד הוא, אבל כאן שנהר סמבטיון מפסיק אין זו ארץ אחת אלא ארץ אחרת".

ובדרך זו פירש את הפסוק הסמוך "הנסתרות לה' אלהינו, והגלות לנו ולבנינו וגו' לעשות את כל דברי התורה", כלומר שעשרת השבטים הם בבחינת "הנסתרות" כיון שנסתרים מעין כל, וסיבת ההסתרה הינה 'לה' אלהינו", שהוא ברצונו השליכם אל מעבר נהר הסמבטיון והחביאם כדי שיעסקו בתורה ולא יהיה להם שום משא ומתן, ואם כן היה זה לטובתם. אך אנו בבחינת "הגלות", שהקב"ה השאיר אותנו בגלות כדי שנקיים ונלמד את התורה מתוך הדחק.

ב' ויש שואלים, כיצד יתכן שבימינו שכבר חקרו את רוב ככל כדור הארץ, ויש לווינים משוכללים בחלל, עדיין לא מצאו את עשרת השבטים. וכבר השיב על כך המהר"ל ביצחק ישראל (פל"ד) "יש בני אדם טוענים, שחכמי האומות כתבו מקום ומקום בכל ישוב הארץ, ואין מקום שלא נרשם בספריהם, והכל נודע להם, ואין מקום שידוע עשרה שבטים. והכל יפצה פיהם, כי גלות עשרת השבטים הוא בשביל גזירת ה' 'וישליכם לארץ אחרת כיום הזה", שגור שלא יהיו נודעים עד עת קץ, ולא קודם, והגזירה היא המעכבת שלא נמצא מקומם". והוסיף דבר נפלא "ויראה שבשביל כך יוסף שממנו יצא שבט אפרים שהוא עיקר עשרת השבטים היה נבדל מאחיו, ולא היו יודעים מקומו כלל. והיה זה גזירה מאת השי"ת שלא יהיה נודע להם. וכל ענין זה סימן לעתיד, שיהיו עשרת

ובספר 'אור משה' הוסיף על דבריו, שהמילה "אתם" רומזת לכלל "את", אחד כנגד התלמיד חכם הרמוז ב"את", ושני כנגד הנדיב המחזיק בו, שבבואו לגן עדן ילמדו אותו את כל התורה שלמד החכם בזכותו, ויזכה אף הוא להיות "את", דהיינו תלמיד חכם, כמו שכתב מו"ח החיד"א בספר 'ראש דוד' (פר' קדושים).

ב' הגאון רבי חיים מוואלוז'ין ('אבי הישיבות' פרק עץ חיים) אמר בשם הגר"א, שמצינו שהחזקת התורה קרויה 'משענת', וכמו שנאמר (במדבר כא, יח) "במחוקק במשענותם", כי "במחוקק" הם התלמידי חכמים שעמלים בחוקות התורה, והמחזיקים בהם נקראים "במשענותם", שהם משענת ותמוכין דאורייתא. ועל פי זה פירש את דברי אלישע הנביא, ששלח את גיחזי משרתו להחיות את בן השונמית, ואמר (מלכים ב' ד, כט) "ישמתי משענתי על פני הנער". כי השונמית היתה 'משענת' לאלישע על ידי העלייה שהתקיימה בעבורו, וזכות זו שהחזיקה וסייעה לצדיק עמדה לה להחיות את בנה. וזהו שדרשו (פסחים סח, א) "עתידין צדיקים שְׁחִיזו מתים, שנאמר (זכריה ח, ד) עוד ישבו זקנים וקנות ברחובות ירושלים, ואיש משענתו בידו מרוב ימים, וכתוב ושמת משענתי על פני הנער", דהיינו שכל צדיק יחיה את מי שהחזיק ותמך בו בחייו והיה לו למשענת ולעזר.

ג. וכאן המקום להביא מעשה מפעים הממחיש את גודל שכרו של הזוכה להרבות תורה בישראל, ובפרט מי שמתנדב ספרים לישיבות וכוללים. מקור המעשה הוא ראש ישיבת מאור התלמוד ברחובות, הגאון הגדול רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, שסיפר אודות אדם שנדבו לבו לתרום ספרים לישיבת פוניבז', אך לבסוף נפטר ולא הספיק לקיים את נדרו. והנה באחד מימי השבעה בא המנוח בחלום כשהוא עצוב ופניו נפולות אל הגאון הצדיק רבי בן ציון במברגר זצ"ל שהיה משגיח בישיבה. הרב שידע על נדרו של המנוח, הלך לנחם את בניו, ושאל האם אביהם הספיק לתרום את אותם ספרים לישיבה. וכשבני הנפטר השיבו בשלילה, ביקש מהם שלא לדחות את הדבר ולקיים את הנדר. והם אכן פעלו בענין וכבר באותו שבוע רכשו ספרי ראשונים ואחרונים בעבור בני הישיבה.

במוצאי שבת נגלה המנוח אל הרב בפנים שמחות והודה לו, והחל לצטט בפניו קטעים שלמים מחידושי הרשב"א שהיו כתובים בספרים שנתרמו לעילוי נשמתו! הרב במברגר העיד שיהודי זה היה אדם פשוט ומעולם לא למד בספרי הרשב"א, אלא שבזכות שבניו תרמו עבורו רשב"א וספרים נוספים לישיבה, לימדו אותו בישיבה של מעלה את כל הכתוב באותם הספרים.

שלמה בן יחיאל גלעדי ז"ל
שלמה בת לאה חיון ע"ה
עפיה בת הדיה ירימי ע"ה

ציון בן מרסל פאלח ז"ל
עזרא בן אדוארד וברטה מוין ז"ל
בעלאל בן רחל שמולוב ז"ל

לע"ז ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאוה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

ר' זלמליע שינן בהתלהבות את הפסוק "לא בשמים היא" והרים בגבורה את הארגו הכבד...

בספר 'תולדות אדם' (פט"ו) מסופר, שפעם גברה בלב הצדיק רבי זלמן מוואלוז'ין תשוקה עזה ללמוד באיזה ספר, אלא שהספר היה מונח מאחורי ארגו גדול וכבד משא שלשה אנשים, ולא היה ביכולתו להזיזו. ר' זלמן החל ללכת בבית אנה ואנה, וחזר ושינן את מאמר חז"ל הנ"ל "לא בשמים היא- שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה, ואם מעבר לים היא- אתה צריך לעבור אחריה". וכך שנה ושילש את דברי חז"ל בדביקות וברגש עז, עד שחש בקרבו אומץ רוח וגבורה וניגש אל הארגו הכבד והגביה אותו לבדו בלא עזר וסיוע ונטל את הספר, והיה הדבר לנס ופלא לעין כל רואה.

עוד מסופר, שפעם למד רבי זלמליע בבית הכנסת של ק"ק שניפעשיק נעיירה קטנה העומדת מעבר לנהר שעובר בוילנא, ובאמצע הלילה השתוקק לספר יקר שהיה בבית המדרש בוילנא. הוא לא המתין רגע, אלא הלך לוילנא באמצע הלילה בקור נורא כאשר כל גופו רועד מהקור והשלג שבחוץ, ושם נטל את הספר ולמד בו בשקיקה רבה.

הרואים תמהו מדוע הטריח עצמו מהלך כה רב בקור כה קשה ובאמצע הלילה. אך ר' זלמן השיב להם, הלא מקרא מלא הוא בתורה "לא בשמים היא ולא מעבר לים היא", ודרשו חז"ל "שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה, ואם מעבר לים היא אתה צריך לעבור אחריה", והנה מהלך קטן כזה מחוץ לעיר אל תוך העיר אינו רחוק כמו מן השמים לארץ, ואף קרוב הוא מאשר מעבר לים, ועל כן בודאי שאטריח עצמי עד שאשיג את הספר ואלמד בו.

וידויו הבלתי נשכח של האדמו"ר מקלויזנבורג בעת שחרור מחנות ההשמדה

"ובחרת בחיים" (ל, יט)

בספר 'חשוקי חמד' (ע"ז, יח, א) הובא מעשה במרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, שביקר חולה קשה שסבל רבות בחוליו. החולה אמר לרב, "קצתי בחיי, כי הם קשים עלי". ומרן הגרי"ש ענה לו "נאמר בתורה "ובחרת בחיים", והרבה פירושים נאמרו בזה, אך אין מקרא יוצא מידי פשוטו, שאדם חייב לבחור בחיים, גם כאשר הם לא נוחים לו. ולכן מצוה עליך לעורר בלבך רצון ואהבה לקיים רצון הבורא ולבחור בחיים".

ומספרים על האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בעל ה'שפע חיים', שלאחר השחרור ממחנות ההשמדה פנה לניצולים שהיו עמו אשר שרדו את השואה הארורה, ושאל אותם, איך אנו נאמר בוידוי "אשמנו בגדנו גולנו... וכי היינו ברשות עצמנו בכל השנים הללו במחנות? וכי היינו יכולים לעשות מה שלבנו חפץ? הרי היינו אנוסים על כל מעשינו ואם כן על מה נתוודה? אלא, השיב האדמו"ר ואמר, "היו דקות שמאטנו בחיים, ועל זה עלינו להתוודות!". ומכאן נלמד מה גדול ערכה של מנתת החיים, ועד כמה מחוייבים אנו להודות להשי"ת על כל רגע של חיים ולא להתלונן.

ב. ובספר 'מריביצי תורה מעולם החסידות' מובא, שאביו של ה'שפת אמת', הצדיק רבי אברהם מרדכי אלטר זצ"ל, בכור בניו של החידושי הרי"ם, סבל מתחלואים בכל שנות חייו, ובהיותו בן שלושים נפל למשכב והיה קרוב לגסיסה ואף הרופאים אמרו נושא לחייו. באותה שעה גחן אליו הרה"ק רבי יעקב אריה מרדכי זצ"ל ולחש באזניו "יש עוד עצה אחת, שתתפלל בעצמך להשי"ת ותבקש ממנו במתנה שנות חיים כדי שתוכל להוליד בן זכר אשר עדיין אין לך". גם אביו הרי"מ ניגש אל מיטתו, והוסיף "דע בני, שמצוה מוטלת על האדם שירצה לחיות, ויש דעה בין המחברים שזו מצוה עשה מפורשת בתורה "ובחרת בחיים", אלא התחזק בני, הפוך בחיים ותתפא ממחלתך".

רבי אברהם מרדכי התאמץ בשארית כוחותיו, והתרומם מעל משכבו וקרא "רבנו של עולם תן לי במתנה עוד שנות חיים, ותוכני להוליד בן זכר ואקרא שמו בישראל 'יהודה', כי אקיים את הכתוב הפעם אודה את ה'".

והנה התרחש לו נס והבריא, ולפקודת השנה נולד בנו הראשון אותו קרא 'יהודה אריה לייב', וכפי שאמר "קראתיו יהודה, והוא יטה את לבבות בני ישראל להודות להשי"ת". ובן זה הוא ה'שפת אמת' אשר היה רגיל לומר "אבא קראני בשם 'יהודה' לשון הוריה על שנתפא ממחלתו, ואני מרגיש היטב את הדבר הזה בקרבי, כי כל היום והלילה לא אתעייף מלהודות להשי"ת".

השבטים בארץ אחרת נבדלים מישראל אחיהם, עד עלות הרצון לחבר אותם ביחד. ולא היה יוסף רחוק כל כך מאביו ומאחיו עד שלא יהיו יודעים היכן הוא, רק שהיתה גזירת השי"ת על זה שיהיה נבדל מאחיו. וזה בעצמו גם כן שהגזירה מהשי"ת שלא יהיו נודעים עשרת השבטים".

ג. ובמדרש תלפיות (ענף גלות) כתב שבני ספרד הם משבט יהודה נכמו שנאמר בספר עובדיה (א, כ) "וגלות ירושלים אשר בספרד", ופירש"י שהם בני יהודה אשר גלו לספרד, ורוב בני אשכנז הם משבט בנימין. ונראה סימן לדבר מה שאנו הספרדים אומרים בסליחות "שבט יהודה בדוחק ובצער".

ובספר 'נחמת דוד' מובא בשם הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א, שהנהגה לכאורה יש להבין מדוע גלו חלק מעם ישראל לארצות אשכנז והלך לספרד, והרי מדובר בארצות עם מנטליות שונה, אלו יותר קרירים ואלו יותר חמים, וכן הבדלים נוספים. אלא שכתב ה'חסד לאברהם' בפירושו 'אור החמה' על הוזה"ק, שהיו שני סוגי עוונות בדור חורבן הבית הראשון, היו כאלו שעשו עבירות בפועל, שהיו אנשים חמים וחמיימות זו גרמה להם לעבור עבירות שונות, ולכן נגזר עליהם לגלות לארצות הקרות. ומאידך היו כאלו שהיו קרירים בעבודת ה' והיתה בהם עצלות, ולכן גלו אצל הישמעאלים שארצותיהם חמות.

הגר"ח קניבסקי - בתורה כבר נכתב שהאדם יכול לעלות לירח. וגם, על נבואת המקובל רבי מרדכי שרעבי שהדהימה את המדען היהודי

"לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה וגו'" (ל, יב)

במסכת עירובין (נה, א) דרשו "לא בשמים היא- שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה, ואם מעבר לים היא- אתה צריך לעבור אחריה". ולכאורה, בשלמא עד מעבר לים אפשר להגיע בספינה, אך כיצד אפשר לעלות לשמים? ויש שתיצרו, שיעלה לשמים על ידי שם, וכמו שמצינו בארבעה שנכנסו לפירס על ידי שם [כמבואר בהגיגה יד, ב וברש"י שם]. אך מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בספר 'טעמא דקרא' פקפק בזה על פי המבואר במסכת בבא מציעא (צד, א), שהאומר לאשה "הרי זה גיטך על מנת שתעלי לרקיע", הרי זה תנאי שאי אפשר לקיימו.

ותירץ, שהיו צריכים לשאול לנביאים שיודעו מה אומרים בשמים, אלא שלמעשה "לא בשמים היא", כי התורה ניתנה לנו, ולפי מה שפוסקים בית דין של מטה פוסקים בשמים. ועוד תירץ, שמה שהיה אפשר לעלות הוא בגלל שאין צריכים לעלות, אך אם היו צריכים לעלות היה השי"ת עושה שנוכל לעלות לשמים, אלא שזה היה על ידי קושי גדול, כמו שנאמר "מי יעלה לנו השמימה".

עוד תירץ, ש"שמים" היינו הירח והכוכבים [וכמו שנאמר (לעיל ד, יט) "ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים"], ומכאן מוכח שיש ביכולת בני אדם לעלות לירח, שזהו שאמרנו "שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה", שהיינו צריכים לבנות חלליות וכיוצא בזה ולטוס לירח ולהוריד משם את התורה, והקב"ה עשה עמנו חסד ונתן לנו את התורה ללא שנצטרך לטרוח בכך.

[ויעייין בספר 'כנפי רוח' (עמ' צג) להגרי"י זילברשטיין, שדן האם ניתן מבחינה הלכתית לעשות מקוה על הירח, על ידי האסטרונומים יעלו לשם קרח ויחפרו בור וימלאו אותו בקרח. וכתב בשם הגר"ח קניבסקי שמקוה זה פסול, עיי"ש בנימוקין].

[וכבר הבאנו במקום אחר, את דברי הגאון ר' יהונתן אייבשיץ בספר 'אהבת יהונתן' שאותה עיר שרצו דור הפלגה לבנות, היא בעצם מגדל גבוה ששימש כתחנת שיגור, שמתוכה רצו לשלוח על ידי אבק שריפה חללית מחוץ לכדור הארץ, כדי להניצל ממבול ואסונות].

ב. ומעשה במקובל האלוקי רבי מרדכי שרעבי זצ"ל, שמדען יהודי התרברב בפניו שעוד מעט עתידים לנחות אסטרונוטים על הירח, והחל להתגאות על התפתחות המדע והטכנולוגיה שעל ידם אפשר להגיע לירח ולגלות שם כל מיני ממצאים מדעיים, ואולי גם יצורים חיים. הרב חיך והפקיד ביד אחד הסובבים אותו פתק ובו רשום מה שכתוב בפתח אליהו "ובארעא אילנך ורשאין וכו' וחיון ועופין ונונין ובעירין ובני נשא", שמוכה מכך שרק בכדור הארץ ישנם חי וצומח ולא במקום אחר.

לאחר זמן, כאשר כבר שבו האסטרונוטים מהירח ומצאו שאין שם חי וצומח, פגש אותו מדען את האדם שבידו הפקיד הרב את הפתק, וכשפתח אותו ראה לתדהמתו כיצד חוזה הרב את המתרחש על הירח, ונוכח לראות שבתורה שנכתבה לפני אלפי שנים כתובים כל הדברים שהמדענים משקיעים הן עתק ושנים על גבי שנים של מחקר מדעי כדי לגלותם.

שיחות הרב ראובן גולן, בעמדות 'קול הלשון', ובטל' 03-6171001 [הקס 1-2-48-1-1], או באתר 'קול הלשון'.

לתגובות והערות על העלון, או הצטרפות לרשימת התפוצה שלחו הודעה ל- rg5740@gmail.com

לע"נ צדיק בן רחמה אליהו ז"ל ♦ ראובן בן ריבה גולד ז"ל ♦ דב בן צפורה אלול ז"ל ♦ סלמה שולמית בת סלמה כורש ע"ה

אורה בת ברכה כפיר ע"ה
הנניה בן בת ציון רבין ז"ל
קואינדוב פאנר בת מוזל ועיון בנגייב ע"ה

יעקב בן רבקה נסכה ז"ל
רחל בן יוסף ובדורה שעירי ע"ה
מוזל בת מלכה גמליאל ע"ה

אברהם בן גרסיה עמריליו ז"ל
ישראל בן בתיה קוש ז"ל
אברהם בן רחל אריאל ז"ל